

กลับบ้านเราเถอะลูกรัก

ระพี สาคริก*

กลับบ้านเราเถอะลูกรักในดวงใจ-พ่อกับแม่ของเจ้าเฝ้ารอแล้วรอเล่า ด้วยวิญญูญที่ห่วงใยลูกมาโดยตลอดไม่ว่ามันจะนานแค่ไหนเราไม่เคยทอดเลย โดยเหตุที่เราเกิดร่วมสายเลือดเดียวกัน อีกทั้งตัวเจ้าก็คือสายเลือดของเราโดยแท้ อยากรักก็ตาม แม่ในอดีต เจ้าจะหลงเชื่อในกลอุบายจากการถูกคนต่างสายเลือดหลอกใช้เป็นเครื่องมือมาโดยตลอด แม้มืออะไรในครอบครัวซึ่งควรจะรักและห่วงแหน ก็ขึ้นไปขายให้เขาจนแทบไม่หลงเหลือไว้ถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน กระทั่งตัวเจ้าเองซึ่งควรจะรักศักดิ์ศรีของตนก็เอาไปให้เขาจนแทบจะหมดทั้งเปลือกและเนื้อในด้วย เพียงเพื่อหวังสิ่งซึ่งเขานำมาล่อเท่านั้น อยากรักก็ตาม พ่อกับแม่ย่อมนึกถึงคุณธรรมของความเป็นผู้ใหญ่ โดยที่เข้าใจดีว่า ควรให้ลูกหลานเรียนรู้ด้วยตัวเองจึงรอดูต่อมาโดยที่เชื่อว่า มีวันใดก็วันหนึ่งคงมีโอกาสพบความจริงทำให้หวนกลับมาไม่ว่าเร็วหรือช้า แล้วเราคงจะอยู่กันต่อไปอย่างมีความสุข

-
- * ศาสตราจารย์
 - * อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 - * อดีตกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทบวงมหาวิทยาลัย
 - * อดีตกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ในขณะที่สภาวะเศรษฐกิจกำลังทรุดหนัก และหนักมากยิ่งขึ้น มองที่ไรหากรู้ถึงปัญหาได้ลึกซึ้งพอสมควรก็จะพบความจริงว่า ยังคงลงไปอีก แม้ภายในสภาพบรรยากาศของสังคมปัจจุบันจะเต็มไปด้วยคำพูดหลอกหลวง เช่น ผักชีโรยหน้า แต่ผู้ซึ่งมองได้ลึกกว่าย่อมรู้เท่าทันจึงไม่ตกเป็นเหยื่อให้จำต้องหลงตามไปจนกระทั่งสูญเสียความเป็นคนลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปอีก

ฉันหันกลับไปมองชนรุ่นลูกรุ่นหลานหลายต่อหลายคน ยังมีฐานะซึ่งลืมตาอ้าปากไม่ค่อยจะได้ และพบว่าครั้งหนึ่ง เพื่อนชีวิตของฉันเหล่านี้เคยปลูกข้าวปลูกผักและเลี้ยงสัตว์หากปลามาให้เราได้กินจากหยาดเหงื่อแรงใจและแรงกายจากเขา และเราเองก็มีแรงเลี้ยงเขาได้โดยไม่ต้องมีหนี้สิน

หลังจากนั้นมา ภาพความจริงก็ค่อย ๆ ปรากฏชัด และชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ลูกหลานของเราซึ่งอยู่ในระดับล่างและทุ้มเทาทำงานเสมือนแบกเอาการดำรงชีวิตของเราไว้บนบ่า แต่กลับถูกคนในกลุ่มเราเองเล่นไม่ซื่อ โดยรู้เห็นเป็นใจกับชนต่างถิ่น นำเอาอิทธิพลวัตถุเข้ามาครอบงำทำลาย อีกทั้งใช้กลยุทธ์ทั้งหลายทั้งล่อให้จำต้องตกเป็นเครื่องมือจนกระทั่งทั้งที่ทั้งนี้ออกไปปรับใช้พวกเขา แทนที่จะรู้สำนึกถึงบุญคุณและมีความจริงใจที่จะพัฒนาให้เจริญเติบโตขึ้นมาจากพื้นฐานความเป็นคน โดยที่มิมีความฉลาดและเฉลียววู่วามคนอื่น

แม้ว่าตัวฉันจะเกิดในกรุงเทพฯ หากนับชาติตระกูลก็คงมีหลายคนรู้สึกว้า ชีวิตคนคนนี้มาจากผู้ดีซึ่งมีบรรพบุรุษทำงานอยู่ในรั้วในวังมาแล้วอย่างน้อยสามชั่วคน แต่ตนกลับรู้สึกเบื่อบรรยากาศในเมืองหลวงมาแต่เล็กแต่น้อย ในช่วงถัดมาประสบการณ์ชีวิตซึ่งเกิดจากการรักษาในระดับพื้นดินมาโดยตลอด ได้สอนให้ฉันมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ทั้งสองด้านชัดเจนยิ่งขึ้น จึงทำให้รู้ว่าการที่ตนสนใจบรรยากาศธรรมชาติมากกว่าในกรุง คงจะมีผลมาจากความรู้สึกในตัวเองร่วมกับการมีโอกาสสัมผัสแบบอย่างจากพ่อซึ่งชัดเจนมาโดยตลอด

ดังนั้นพอสบโอกาสก็มุ่งออกไปใช้ชีวิตในชนบทแม้ใครจะเอาอะไรมาล่อให้อยู่ในเมืองก็ไม่ฟังทั้งนั้น ฉันจึงเป็นคนหนึ่งซึ่งมีโชคดี เพราะได้พบความจริงว่า เพื่อนของฉันเองแทบจะทั้งหมดในกลุ่มที่อยู่ด้วยกัน แม้ชนรุ่นลูกรุ่นหลานเท่าที่มีโอกาสสัมผัส มักสะท้อนความคิดทำให้รู้สึกว่ามีเป้าหมายชีวิตอยู่ในเมืองแทบทั้งนั้น ถึงกับบางคนพูดระบายความรู้สึกออกมาตรง ๆ ว่า "ถึงเป็นนก กูก็จะไม่ขอบินกลับมาอีก"

"ขณะนั้นฉันฟังแล้วมองเห็นภาพอะไรคงไม่มีใครทราบ เพราะคิดว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะพูดออกมา"

แม้ในช่วงนั้น ป่ายังมีสภาพที่ค่อนข้างแข็งแรงเหมือนยาอายุวัฒนะซึ่งซุบจิตใจฉันให้มีชีวิตชีวามากขึ้นอย่างไม่อาจจะบายออกมาเพียงด้วยคำพูดไม่ว่ายามไหน เริ่มตั้งแต่รุ่งอรุณ ยามสาย บ่าย เป็นกระทั่งช่วงค่ำคืน มันสอนให้รู้ถึงการเปลี่ยนแปลงอันเป็นสังขารที่ลึกซึ้ง อีกทั้งมองเห็นว่าแต่ละช่วงย่อมมีทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งเป็นองค์ประกอบอยู่ภายในจิตวิญญาณของมันเองอย่างอิสระ

นอกจากป้าอันเขียวขลุ่ย ร่วมกับปุ๋ยเมฆตัดแสงตะวันส่งด้วยกระแสมบจน ทำให้มีการแปรเปลี่ยนรูปลักษณ์เรื่อยไปอย่างมีชีวิตชีวา จนทำให้ฉันเกิดจินตนาการและแสดงออกมาเป็นเพลงและบทประพันธ์ "ชมไพร" แล้ว ยังสังเกตเห็นบรรดาเพื่อนร่วมโลกโดยที่ตนไม่มีกรอบอยู่ในความรู้สึก และเฝ้าดูเขาเหล่านั้นทำไรไถนา บ้างก็ปลูกผักนานาชนิดอย่างมีความสุขเนื่องจากยังมีความเชื่อมั่นในตัวเองค่อนข้างชัดเจน

ดินยังมีสภาพที่สมบูรณ์อยู่มากทีเดียว ทำให้คนเหล่านั้นไม่ค่อยจะพูดถึงเรื่องราวของปุ๋ยยิ่งปุ๋ยวิทยาศาสตร์ซึ่งคนต่างถิ่นคิดค้นขึ้นมาก่อน หลังจากนั้นลตดูจะมีหลายคนเริ่มกระปรีกระเปร่าที่จะใช้พื้นดินซึ่งในช่วงฤดูฝนมีน้ำท่วมเพื่อปลูกพืชผลที่มีอายุไม่นานนัก เพราะคงจะรู้ว่าตรงนั้นมีอาหารต้นไม้ซึ่งมาตามธรรมชาติ ทำให้ "ฤดูกาลมีความหมายลึกซึ้งยิ่งขึ้นในหัวใจของแต่ละคน"

ฉันคงนำมาสรุปในช่วงนั้นได้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างยังคงมีการสานกระแสดึงกันบนพื้นฐานธรรมชาติให้เห็นได้ชัดเจนพอสมควร ในสายตาและความคิดของผู้ซึ่งอยู่อย่างมีสติ ซึ่งสนใจพิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างและนำมาคิดค้นหาเหตุผล แต่ก็เริ่มเห็นแววจากความคิดของบรรดาเพื่อน ๆ รวมทั้งชนรุ่นลูกหลานแล้วว่า มีเป้าหมายชีวิตที่มุ่งความสนใจไปที่ไหน

ภาพที่เห็นชัดยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนมุ่งออกจากตัวเอง แล้วผลซึ่งพบจากการปฏิบัติเป็นความจริงติดตามมาก็คือกระแสมุ่งเข้าเมืองกรุง เพื่อหวังสิ่งซึ่งแต่ละคนว่าคือโชคนั้นประเสริฐ อันได้แก่ทรัพย์สินเงินทอง เกียรติยศและชื่อเสียง ความมีหน้ามีตามที่ได้รับจากคำสรรเสริญและยกยอปอปั้น ไม่ว่าตนจะต้องตกเป็นทาสรับใช้ใครได้ทั้งนั้นและถนนเส้นนี้เองก็มีสะพานข้ามน้ำข้ามทะเลซึ่งอีกด้านหนึ่งสร้างไว้รอรับอยู่แล้ว ล้วนคือความเห่อเหิม เป็นสิ่งสอนสั่งธรรมให้ฉันรู้ว่า "เพราะมีความเห่อเหิมจึงขาดความเฉลียวใจในกลอุบายเหล่านั้น"

ฉันเฝ้าดูเพื่อนร่วมแผ่นดินและบรรดาลูกหลานซึ่งตนหวังมานานแล้วว่า เขาทั้งหลายน่าจะสืบทอดมรดกซึ่งชนรุ่นปู่ย่าตาทวดได้มอบไว้ให้ร่วมกันสร้างสรรค์สืบทอดต่อไปสู่ออนาคต แต่ภาพที่พบเห็นเป็นความจริงกลับมีทิศทางไปในด้านตรงข้าม ครั้นหวนกลับไปมองที่ไร่นาซึ่งเคยเป็นที่รักและหวงแหนเพื่อฝากชีวิตตัวเองรวมถึงชนรุ่นหลังก็ยิ่งใจหาย เนื่องจากลูกหลานของแต่ละคนซึ่งเป็นความหวังของพ่อกับแม่รวมทั้งเครือญาติ ละทิ้งถิ่นฐานบ้านช่องไปแสวงหาสิ่งอื่น

อย่างไรก็ตาม เท่าที่ชีวิตฉันเองผ่านพ้นมาแล้วโดยไม่เคยลืมนัดซึ่งเข้าไปนอนอยู่ในกันบังของหัวใจ จากเสียงของปู่ย่าตาทายซึ่งยังคงก้องอยู่ในหูเรื่อยมาว่า "ฉันเตือนแกแล้วไม่ฟัง - จะไปไหนก็ไปเถอะ แล้วก็คงต้องหวนกลับมาอีก"

มาถึงบัดนี้ทำให้น่าเอาคำพูดดังกล่าวมาตีความได้อย่างลึกซึ้ง ทำให้เข้าใจความหมายว่า พ่อแม่ปู่ย่าตาทายย่อมว่ากล่าวตักเตือนด้วยความรักลูกรักหลานเป็นธรรมดา แต่ก็ไม่ใช่ละทิ้งความเป็นผู้ใหญ่ที่เข้าใจสัจธรรมของชนรุ่นลูกหลานจึงไม่มีการขับไล่อิสระ และพร้อมที่จะให้อภัย ซึ่งถือเป็นสัจธรรมในการเรียนรู้ความจริงของมนุษย์

ฉันเป็นคนมีนิสัยไม่ละความพยายามที่จะค้นหาความจริงอย่างต่อเนื่องกันมาโดยตลอด จึงให้ความสนใจเรียนรู้ต่อไปอีกว่า “บรรดาเพื่อน ๆ และลูกหลานเหล่านั้น เขาไปทำอะไรกัน” ในที่สุดภาพมันก็ค่อย ๆ ปรากฏชัดยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ว่า จุดสุดท้ายอยู่ที่ดินแดนซึ่งชนต่างสายเลือดและความคิดมีอิทธิพลลงรากฝังลึกอยู่แล้ว โดยอ้างว่าต้องการไปหาความรู้ใส่ตัวเพื่อกลับมาช่วยบ้านเมือง หลายคนตะเกียกตะกายขึ้นไปจนถึงระดับสูงสุดก่อนที่จะหวนกลับบ้าน มีบางรายพูดค่อนข้างชัดเจนมากเหมือนสารภาพความจริงว่า “ต้องการไปชุบตัว”

พอหวนกลับบ้านก็พบว่า บรรดาเพื่อน ๆ ฉันหลายต่อหลายคนและดูเหมือนจะเป็นส่วนใหญ่แสดงความชื่นชมยินดีโดยที่ไม่รู้ว่าสิ่งซึ่งเข้าไปแฝงอยู่ข้างในและนำติดกลับบ้านมาด้วยนั้นมันคืออะไร หากมองเห็นความจริงย่อมพบเองว่า มันมีอิทธิพลอยู่เหนือรากฐานความคิดลูกหลานของเราเอง ซึ่งปากว่าจะกลับมาช่วยพัฒนาท้องถิ่นอันเป็นมาตุภูมิและปิตุภูมิของตน แต่คิดครึ่งใจส่วนใหญ่ส่งผลสนองประโยชน์แก่ชนต่างถิ่นต่างสายเลือดให้เห็นได้ ยิ่งเรื่องใดมีความลึกซึ้งด้วย จึงทำให้ “ทรัพย์สินในดินสิ้นในน้ำ” ซึ่งควรถือว่าเป็นสมบัติอันล้ำค่าของแผ่นดินตัวเอง จำต้องถูกถ่ายเทไปสนองประโยชน์ชนต่างถิ่นหรืออาจกล่าวได้ว่า “สนองผลผลิตที่”

ในที่สุด ภาพความจริงก็ปรากฏชัดยิ่งขึ้นเป็นลำดับว่า ปากก็หมดเร็วขึ้น ดินก็เสื่อมโทรมเร็วขึ้น น้ำก็สูญหายไปจากที่ทางของมันมากขึ้น อากาศก็เป็นที่พิษเพิ่มขึ้น สภาพลมฟ้าอากาศก็แปรวนแปรอย่างจับทิศทางให้เตรียมตัวเตรียมใจได้ยากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

อิทธิพลซึ่งแต่ก่อนเคยเกิดจากชนต่างสายเลือดก็ได้รับการถ่ายทอดมาอยู่ในรากฐานลูกหลานเราเองและมีผลทำลายปิตุภูมิรวมทั้งผลงานซึ่งบรรพบุรุษของเราเองได้มุ่งมันสั่งสมไว้ให้แก่ผืนแผ่นดิน อีกทั้งลูกหลานมาถึงรุ่นลูกหลานเหลนซึ่งเกิดทีหลังและหวังพึ่ง แต่จำต้องตกเป็นเหยื่อทำให้หลายคนไปติดอยู่ใต้อิทธิพลโรงงานผลิตวัตถุซึ่งชนรุ่นพี่รุ่นพ่อของเขาทั้งหลายไปนำเข้ามาเอง โดยที่ภายใต้สิ่งเหล่านี้หาใช่ไม่มีเลือดที่เปี่ยมพันด้วยอุดมการณ์จริงไม่

แผ่นดินและบ้านนั้นสำคัญไฉน

ถ้าจะให้ตอบคำถามดังกล่าวขอบอกว่า คือสัจธรรมซึ่งอยู่ในชีวิตของแต่ละคนอย่างครบถ้วนแล้ว หากใครพบได้เองย่อมรู้ได้จริง ถ้าจะให้บอกก็คงลงได้ไม่ลึกซึ้งถึงแก่น ยิ่งผู้ซึ่งตกลงไปวนเวียนอยู่ในกระแสเท่าที่ได้กล่าวมาแล้วคงไม่อาจเข้าใจได้ ส่วนผู้ซึ่งรับได้ย่อมหมายความว่า ตนมีสัจธรรมอยู่แล้ว

แต่ละคนหาใช่มีแต่ร่างกายไม่หากมีวิญญาณซึ่งผูกพันอยู่กับสิ่งที่ซึ่งทำหน้าที่รองรับการเกิดและดำเนินชีวิตตัวเองเป็นธรรมชาติ ดังนั้นชีวิตคนซึ่งถูกวัตถุครอบงำย่อมมีผลทำลายจิตวิญญาณโดยที่ได้รับความปรับเปลี่ยนมาอยู่ในสภาพเช่นเดียวกันกับเครื่องจักรกล โดยที่มีอิทธิพลเหนือกว่าสามารถกำหนด

ให้ทำอะไรก็ได้ตามแต่ตนจะพึงปรารถนา หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่า “อิทธิพลวัตถุมืดุมิเหตุมีผลทำลายความเป็นคน” หากทุกอย่างมุ่งไปสู่ทิศทางเดียวให้ปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้น

บุคคลผู้มีความรักความซื่อสัตย์ต่อแผ่นดินและบ้าน ย่อมอ่านถึงสังขรณ์ได้ว่ามีความรักความซื่อสัตย์ต่อตนเองและมีรากฐานความคิดที่เปิดกว้าง ช่วยให้มองเห็นสังขรณ์ของสรรพสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง จึงมีลักษณะมองการณ์กว้างและไกลอย่างเป็นธรรมชาติ “บุคคลผู้รู้และเข้าถึงธรรม จึงคาดการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งมีความเข้าใจคนด้วยตนเอง ยังเป็นชนรุ่นลูกหลานจึงไม่มีการถือสา หากมองเห็นโอกาสที่ดีกว่าในอนาคตจึงพร้อมที่จะให้อภัยในความผิดพลาดได้เสมอ”

เมตตาธรรมจึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับบุคคลผู้เป็นผู้ใหญ่อย่างแท้จริง และเมตตาธรรมย่อมมีความจริงใจเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ซึ่งเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ดุจดุจดพ่อแม่ โดยปราศจากรอบส่วนตัวซึ่งเข้าไปแฝงเป็นเงาอยู่ในรากฐาน

บุคคลผู้มีรากฐานหยั่งลงลึกซึ่งถึงแผ่นดินและบ้านตนเอง หรืออาจกล่าวว่า มีแผ่นดินและบ้านอยู่ในหัวใจย่อมอ่านได้จากภาพสะท้อนซึ่งมีธรรมชาติที่ให้ความรักความสนใจลงสัมผัสกับพื้นดินและเพื่อนมนุษย์ในระดับล่างอย่างมีความสุขไม่ว่าตนจะเติบโตขึ้นสูงถึงระดับไหนแต่ใครอื่นจะมองว่าเป็นภาพของความเหน็ดเหนื่อย เพราะสมาธิมิได้มุ่งที่สภาพกายตนเอง และจริง ๆ แล้วถ้าสมาธิมุ่งที่ร่างกายตัวเองย่อมไม่ถือว่าเป็นสมาธิ หากหมายถึงความเป็นแก่ตัว จึงทำให้สิ่งซึ่งแสดงออกขาดความคงทนอยู่ได้

บุคคลผู้ปฏิบัติได้ชัดเจนย่อมอ่านความจริงได้ว่า มีแนวความคิดที่ใช้แก้ไขปัญหายังรากลงถึงความจริง ย่อมสามารถพิจารณาแก้ไขปัญหาดัง ๆ อย่างได้ผลสมตามเป้าหมาย ดังที่คนรุ่นก่อนเคยกล่าวไว้ว่า “ขอให้รากฐานความคิดถึงพื้นดินเป็นพอ”

ในปัจจุบัน สิ่งซึ่งสารภาพความจริงว่า เราไม่อาจแก้ไขปัญหาดัง ๆ อย่างได้ผลจริงจึง โดยเฉพาะปัญหาเศรษฐกิจหากฝากความหวังไว้กับกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ด้านบน เนื่องจากสภาพสะท้อนที่สารภาพความจริงซึ่งมองเห็นได้ในขณะนี้ มีคำตอบอยู่ในตัวเองแล้ว

เราจะพบกันสังขรณ์ว่า คนจำนวนมากซึ่งเกิดบนผืนแผ่นดินนี้ หลังจากชีวิตเติบโตยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นวิวุฒิและระดับการศึกษาซึ่งเป็นผลจากการจัดการ รวมทั้งภาวะการเติบโตในด้านทรัพย์สินและตำแหน่งหน้าที่การงาน มักมีแนวโน้มชวนให้อ่านได้ว่า ภายในส่วนลึกของจิตวิญญาณลึกลับสำคัญของพื้นดินอันควรถือว่าเป็นถิ่นเกิดของชีวิตตัวเอง

เมื่อหันมามองที่ส่วนประกอบ มักพบกับบ้านหลังใหญ่เกินเหตุเกินผล อีกทั้งรถยนต์ราคาแพงแข่งขันกันในเมือง แม้อาจลงสู่พื้นดินก็ต่อเมื่อต้องการประโยชน์จากคนระดับล่าง โดยที่ขาดจิตวิญญาณจึงขาดความเสมอต้นเสมอปลายหรือมีความเป็นธรรมชาติ

อิทธิพลจากคนกลุ่มดังกล่าว ทำให้ลูกหลานทั้งหลายจำต้องหลงใหลกับเครื่องมือซึ่งนำมาหลอกล่อให้รากฐานจิตใจซึ่งควรมีอิสระที่จะพัฒนาตนเองขึ้นมาอย่างสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ จำต้องมุ่งไปสู่ความเป็นทาสรับใช้กลุ่มคนในเมืองซึ่งมีธรรมชาติที่รับใช้ชนต่างสายเลือดอยู่แล้ว โดยที่ไปนำเอา

อิทธิพลจากต่างถิ่นเข้ามาลงผืนแผ่นดิน ซึ่งแต่ละคนมีส่วนร่วมกันรักษาให้ทุกสิ่งอยู่ได้อย่างอิสระเพื่อชนรุ่นหลังเท่านั้นยังไม่เพียงพอ มีอีกด้านหนึ่งซึ่งส่งคนไปขายแรงงานบนแผ่นดินชนต่างชาติโดยตรง ซึ่งแน่นอนที่สุดถ้าเข้าใจสังคมนิยมที่มีเหตุมีผลผูกพันอยู่กับท้องถิ่นย่อมพบคำตอบได้เองว่า “โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ไม่มีชนชาติไหนที่จะจริงใจกับคนต่างถิ่นมากไปกว่าคนซึ่งเกิดและอยู่ร่วมแผ่นดินเดียวกันกับตน โดยเฉพาะมีสายเลือดเดียวกันเป็นธรรมชาติ”

ฉันได้กล้วยไม้เป็นครูสอนให้เป็นสังคมนิยม

ในช่วงปี พ.ศ.2490 ซึ่งขณะนั้นฉันเองมีอายุเพียง 25 ปี หลังเรียนจบจากมหาวิทยาลัยแล้วก็ตัดสินใจออกไปทำงานในถิ่นซึ่งมีสภาพยังห่างความเจริญในด้านวัตถุ แต่ในด้านธรรมชาติยังคงเห็นได้ชัดเจนถึงความสมบูรณ์พร้อมพอสมควร อีกทั้งยังเป็นถิ่นซึ่งอยู่กลางดงกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติ ณ จุดนั้นเอง เมื่อหันกลับไปมองที่ชีวิตคนในกรุงยิ่งในกรุงเทพฯ ทำให้พบความจริงซึ่งรู้สึกท้อแท้ที่จะลงมือทำเพื่อพิสูจน์อะไรบางอย่างจากรากฐานความรู้สึกของตน

ภาพแรกที่พบเห็นทำให้เกิดคำถามขึ้นในใจว่า “ทั้ง ๆ ที่บ้านเราคือแหล่งกำเนิดของกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติ แต่เหตุใดคนในกรุงจึงไม่เหลียวแลอีกทั้งดูถูกว่าเป็นของต่ำ สู้กล้วยไม้ซึ่งสั่งมาจากเมืองนอกไม่ได้ และมีการแสดงออกว่าเป็นของสูง ถ้าใครมีไว้ดูจะได้รับการยกย่องกันเป็นพิเศษ” ถึงกับบางครั้งหลุดปากออกมาจากคนกลุ่มนี้ว่า “นี่คือต้นไม้จากเมืองนอกเชียวนะ”

เพราะความอยากรู้อย่างเห็นที่ชัดเจนมาก มีส่วนนำตัวเองออกไปเที่ยวได้ซัดค้นหาความจริงจากแทบทุกแห่งหน จนในที่สุดก็พบว่า มีชาวบ้านรายหนึ่งซึ่งอยู่กลางดงกล้วยไม้ในท้องถิ่น จ้างชาวบ้านออกไปไล่เก็บกล้วยไม้หลายชนิดจากป่า ส่งไปให้คนในกรุงเทพฯ ซึ่งส่งไปขายให้ชนต่างชาติเพียงราคาต้นละไม่กี่บาท ทำให้กล้วยไม้ท้องถิ่นแม้เคยอยู่ในป่า กลับมีโอกาสไปเที่ยวเมืองนอกโดยได้รับการเดินทางซึ่งคิดเฉลี่ยแล้วต้นละไม่กี่บาทที่สตางค์ หากนำมาเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ซึ่งชนต่างชาติได้รับในภายหลัง สำหรับคนไทยซึ่งอยู่ร่วมแผ่นดินเดียวกันกับกล้วยไม้ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นลูกหลานตัวเอง โดยที่ถูกละเลยไว้ให้รากฐานขาดความเข้มแข็งถึงระดับหนึ่ง แม้เห็นเงินเพียงเล็กน้อยก็คงทนไม่ไหว แล้วก็มีคนชาติเดียวกันแต่อยู่ในด้านมีอำนาจออกมาไล่พิฆาตกันเอง

ภาพดังกล่าวแล้ว ผุดขึ้นมาในหัวใจหลังจากค้นพบความจริงว่า กล้วยไม้บอกซึ่งมีผู้สั่งเข้ามาขายให้แก่กลุ่มผู้ดีมีเงินด้วยราคาแพงลิบล้วนนั้น จริง ๆ แล้ว หลายชนิดก็คือผลสำเร็จซึ่งผลิตมาจากพันธุ์ธรรมชาติที่เกิดขึ้นบนผืนแผ่นดินซึ่งเราทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของนั่นเอง

ในช่วงนั้น ฉันใช้เวลาว่างจากงานประจำอย่างมีความสุขอยู่กับทั้งสองด้าน ด้านหนึ่งมุ่งมั่นศึกษาหาความรู้จากกล้วยไม้พื้นบ้านจากสภาพซึ่งแทบจะมีแต่มือเปล่า ๆ แต่ก็เชื่อว่าตนมีจิตวิญญาณและสมอง อีกทั้งมีแรงกายอย่างผสมกลมกลืนกันไปเป็นธรรมชาติ เพราะถ้าคิดจะหาความรู้จากตำราหรือคนชั้นณะก็แทบมองไม่เห็น แม้เงินทองในมือก็คงมีเพียงเงินเดือนจากช่วงเริ่มเข้าทำงานเพียงไม่กี่บาท

ซึ่งนับเป็นสิ่งดี โดยที่มีโอกาสพิสูจน์ให้ตัวเองเห็นสังธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น อีกด้านหนึ่ง ฉันให้ความสนใจพบปะกับคนที่เกี่ยวข้องกับกล้วยไม้ แม้ผู้ซึ่งเก็บรวบรวมกล้วยไม้ป่าส่งไปขายคนกรุงเทพฯ เพื่อส่งต่อไปเมืองนอก ฉันก็สนใจไปคุยด้วยเป็นช่วง ๆ ตามแต่โอกาสจะอำนวยให้ เพื่อค้นหาความจริงลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพราะรู้สึกว่าเป็นด้านส่วนตัวแล้ว คนเราเกิดมาเมื่อมีโอกาสรู้จักกันก็ควรสร้างคุณความดีไว้แก่กัน ส่วนเรื่องของส่วนรวมหากไม่เห็นด้วยก็น่าจะมีศิลปะที่จะปฏิบัติโดยไม่ให้คนอื่นรู้สึกเดือดร้อนเกินเหตุ

ลูกหลานที่รักทุกคน เธออาจสงสัยว่าเหตุผลจริง ๆ นั้นอยู่ที่ไหนและมีอะไรเป็นเครื่องวัด ฉันขออนุญาตกล่าวกับเธอว่า ก่อนอื่นควรยอมรับความจริงว่า “คนเราอยู่ด้วยกัน ถ้าเรารู้จักเคารพและทำดีกับเขาอย่างจริงใจ โดยไม่คิดปลิ้นปล้อนหลอกลวง เขาย่อมเคารพและทำดีต่อเรา ถือเป็นธรรมชาติของมนุษย์” กับอีกสิ่งหนึ่งถ้าเราสนใจค้นหาเหตุและผลที่ตนเองก่อนอื่น สิ่งซึ่งนำไปปฏิบัติย่อมอยู่กับเหตุและผลด้วย

ลูกหลานที่รักทุกคน ระหว่างนั้นฉันเริ่มลงมือปฏิบัติจากรากฐานแนวคิดความเชื่อในสังธรรมซึ่งมีอยู่ในตนเองอย่างแน่วแน่เรื่อยมา ทำให้กระแสดังกล่าวแพร่กระจายออกไปด้วยตัวของมันเองอย่างเป็นธรรมชาติ แล้วในที่สุดตัวเองก็ได้ครูซึ่งถือว่ามีคุณค่าขึ้นมาอีกจุดหนึ่ง กล่าวคือกลุ่มบุคคลผู้ซึ่งรับใช้ผลประโยชน์ของคนต่างถิ่นโดยที่เป็นฝ่ายส่งกล้วยไม้จากเมืองนอกเข้ามาขายเผยแพร่แก่คนท้องถิ่น เริ่มสร้างกระแสใส่ร้ายป้ายสีด้วยรูปแบบต่าง ๆ อีกทั้งมีการรวมตัวกันเหนียวแน่นมากขึ้น แม้ฉันเองจะได้ยินได้ฟังคำกล่าวให้ร้ายอย่างชัดเจน แต่ก็ไม่ได้ถือสาหาความกับใคร โดยที่คิดว่า สิ่งเหล่านี้น่าจะเป็นภาพลวงเท่านั้น ส่วนเป้าหมายจริงคือสิ่งซึ่งฉันมองมาแต่แรก จึงมุ่งมั่นรักษาเอาไว้ให้ชัดเจนอยู่เสมอโดยไม่ยอมให้สิ่งอื่นใดมากลบเลือนไปได้แม้แต่น้อย

“ระหว่างนั้น ขณะใดที่ฉันมองกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติซึ่งเกิดร่วมท้องถิ่นกับชีวิตเราจากวิญญาน ทำให้รู้สึกซึ่งใจอยู่ในส่วนลึก ถ้าใครหยิ่งรู้ใจฉันได้คงได้ยินเสียงดังก้องออกมาอย่างเป็นธรรมชาติว่า “กลับมาบ้านเราเถอะลูกรัก ทำไมเจ้าต้องไปรับใช้คนอื่นทั้ง ๆ ที่ตัวเองก็มีแผ่นดินอยู่อย่างน่าภูมิใจ อีกทั้งมีพ่อแม่พี่น้อง เครือญาติทั้งหลายสืบทอดกันมาเป็นเวลานานแสนนานแล้ว”

ฉันลงมือทำอย่างมุ่งมั่นโดยที่ตนได้ยินเสียงเตือนและย้ำจากหัวใจตัวเองดังอยู่เสมอ มันทำให้มองเห็นคุณค่าจากรากฐานชัดเจนยิ่งขึ้นเป็นลำดับ โดยที่สังธรรมจากอีกด้านหนึ่งซึ่งเกิดปัญหามาชนิดหรืออาจกล่าวได้ว่าทุกทิศทางซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยให้ฉันสามารถเชื่อมโยงไปรู้ความจริงได้ทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งซึ่งน่าจะเป็นถือว่าสำคัญที่สุดคือ “ช่วยให้รู้ความจริงจากคนทุกรูปแบบอย่างลึกซึ้ง”

แถมยังทำให้ฉันมองเห็นสังธรรมอีกสิ่งหนึ่งซึ่งบอกตัวเองว่า “หากเจ้าหยุดทำงาน ตัวเจ้าเองนั้นแหละจะสูญเสียโอกาสในการเรียนรู้สิ่งซึ่งธรรมชาติมอบมาให้กับชีวิตตัวเองแล้ว”

แม้ว่าหลังจากช่วงนั้นมาแล้ว ผลงานจะทำให้กล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติของท้องถิ่น หวนกลับมา
รับใช้คนทั้งหลายภายในชุมชนท้องถิ่นของเราเอง กับอีกด้านหนึ่งก็ช่วยให้ตัวฉันมีโอกาสเรียนรู้สัจธรรม
จากเพื่อนร่วมแผ่นดินลึกซึ้งยิ่งขึ้น แต่เรื่องราวก็ยังไม่จบสิ้นแค่นั้น เพราะปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนกลับ
ออกมาอย่างต่อเนื่องบอกให้รู้ว่า เพื่อนฉันส่วนใหญ่หาได้นำมาใช้ประโยชน์จากความรักที่แท้จริงไม่ แต่
เป็นเพราะเห็นแก่เงินมากกว่า

ซึ่งปัญหาที่พบได้จากทุกเรื่อง ทำให้ฉันสานความสนใจต่อไปยังเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในวิถีชีวิต
ประจำวันอย่างทั่วถึง จึงทราบได้ว่า "ไม่ว่าใครสนใจจับงานเรื่องอะไรก็ตาม ถ้าให้ความสำคัญแก่
คนเหนือกว่าสิ่งนั้น และทุ่มเททำงานอย่างมั่นคงแน่วแน่เพื่อประโยชน์สุขของทุกคน ย่อมเชื่อมโยง
ความรู้ถึงได้ทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเรื่องวัฒนธรรมศึกษา สังคม การเมือง กระทั่งเรื่องราวของเศรษฐกิจ
ซึ่งเป็นปลายสุด อีกทั้งยังรู้ความจริงว่าถ้าเราแต่ละคนยึดติดอยู่ตรงปลายย่อมทำให้สังคมมีการ
ปรับเปลี่ยนตัวเองจากปัญหาซึ่งหวนกลับมาให้บทเรียนอย่างรุนแรงจนถึงที่สุดแล้ว"

หวังจากการทำงานค่อย ๆ กว้างออกไปเรื่อย ๆ โดยที่เชื่อมโยงไปถึงสิ่งอื่นเรื่องอื่น ฉันก็มีโชค
ดีอีกเพราะมีเพื่อนร่วมแผ่นดินรวมถึงลูกหลานส่วนใหญ่มองด้วยความรู้สึกว่า "ฉันออกไปทำนอกเรื่อง"
บ้างก็ถามว่า "ฉันยังทำเรื่องกล้วยไม้อยู่หรือเปล่า" ทำให้มองเห็นภาพจากด้านในของเธอทั้งหลายว่า
"กำลังตกอยู่ในสภาพอย่างไร และกำลังคิดอะไรอยู่"

เสียงดังกล่าวเสมือนบอกความจริงให้รู้ว่า วิถีทางซึ่งหลายคนกำลังมุ่งไปหานั้น มีอะไรเป็นเป้าหมาย
มันทำให้ฉันสนใจติดตามค้นหาความจริงอย่างไม่รู้จักความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าแม้แต่น้อย เนื่องจาก
เห็นว่า ณ จุดนี้เองที่ทำให้รู้สึกได้ถึงคุณค่าของครูเหล่านี้เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ในที่สุดก็มาถึงจุดซึ่งมองเห็น
สัจธรรมอีกด้านหนึ่งชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อมีโอกาสครั้งใดมักกล่าวว่า "ฉันได้เพื่อนมนุษย์เป็นครูอัน
ประเสริฐสุด ยิ่งชนรุ่นหลังและผู้ซึ่งชีวิตยังคงอยู่กับพื้นดิน รวมถึงผู้ซึ่งมีโอกาสเติบโตขึ้นมาแล้ว
แต่ก็ยังรู้สึกถึงความสำคัญของพื้นดินอย่างเด่นชัดด้วย" อย่างไร

อย่างไรก็ตาม หากว่าตนจะรังเกียจหรือมองเห็นผู้ซึ่งเติบโตขึ้นมาแล้ว ขาดหลุดจากพื้นดินไม่
ในเมื่อฉันเองก็ต้องเรียนรู้จากรอบด้านเพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นภายในองค์ความรู้ซึ่งหวังว่า น่าจะนำ
ไปสู่จุดครบถ้วนเป็นหนึ่งเดียวกันได้ในที่สุด จึงเห็นว่าบนพื้นฐานส่วนตัว เราควรเคารพกันด้วยเหตุและ
ผล แทนที่จะคิดร้ายต่อกันและลอบทำร้ายกันเองซึ่งเห็นว่าไม่น่าจะถือเป็นมงคลแก่ตัวเองเลย หากกลับ
เป็นผลเสียเนื่องจาก "ตนเป็นผู้ทำลายตัวเองด้วยตนเอง"

ฉันรู้สึกว่าตนมีโชคดีอีกครั้งหนึ่งในขณะที่ภาวะเศรษฐกิจทรุดหนักมากขึ้น

หลังจากที่ฉันเฝ้าดูเพื่อน ๆ ร่วมแผ่นดินและลูกหลานทั้งหลาย ละทิ้งบ้านช่องซึ่งเคยเป็นที่อยู่
อาศัยและให้ความอบอุ่นทางใจ ออกไปแสวงหาเหยื่อซึ่งมีคนต่างถิ่นนำมาล่อจนยึดติดกันงอมแงม อีกทั้ง
ทั้งหลายคนซึ่งขึ้นไปอยู่ที่สูงยังหวนลงมา ทำลายสิ่งอันทรงคุณค่าของท้องถิ่นจนกระทั่งกลายเป็นนิสัย

อย่างฝันได้ยาก ลูกถามมาถึงการทำลายคุณค่าชีวิตลูกหลานร่วมแผ่นดินของตัวเอง อีกทั้งยังวกกลับมาถึงลูกหลานส่วนตัวเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

อย่างไรก็ตาม ขณะที่เฝ้ามองเพื่อนรวมทั้งบรรดาลูกหลานซึ่งไหลเข้าเมืองกันอย่างต่อเนื่องอีกทั้งรวดเร็วยิ่งขึ้น แม้มักมีคนที่ยืนไปอยู่ด้านบนซึ่งตกลงไปในกระแสและจมดิ่งลงไปจนแทบมองไม่เห็นอะไร จะใช้วิธีนำเอาอิทธิพลซึ่งเข้ามาครองเมืองอยู่แล้วในรูปโรงงานสารพัดชนิด ออกมาไว้ในห้องถื่นกลับมองเห็นภาพเสมือน ตามพิฆาตกันจนถึงบ้านและเรือสวนไร่นากันเลยทีเดียว

ได้กล่าวมาแล้วว่า “บรรดาเพื่อนและลูกหลานร่วมแผ่นดินทุกคนคือพื้นฐานพลังทางเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด สำหรับผู้ซึ่งมองเห็นสัจธรรมได้ชัดเจนพอสมควร” ดังนั้นภาพซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นเป็นความจริงว่า มีคนระดับล่างหลงใหลวิ่งขึ้นไปหวังที่จะเกาะระดับบน และกลุ่มคนระดับบนซึ่งจิตสำนึกห่างพื้นดินขึ้นไปเรื่อย ๆ ย่อมขาดความจริงใจที่จะมองด้วยความรู้สึกซึ่ง “เห็นคนเป็นคน” คงเหลือแต่เจตนาที่จะใช้เป็นทาสแรงงานมากกว่า

ถือได้ว่าน่าจะเป็นบุญอย่างหนึ่งโดยเหตุที่ฉันยังพอจะรู้จักตนเองอยู่บ้างไม่มากนักน้อย แม้ว่าด้านหนึ่งจะสนใจเฝ้าดูบรรดาเพื่อนร่วมแผ่นดินและลูกหลานหลังไหลเข้าเมือง และพบว่าบ้างก็เข้าไปเป็นลูกจ้างตามโรงงาน บ้างก็ต่อไปเป็นทาสแรงงานถึงแผ่นดินคนต่างถิ่น บ้างก็ไปมั่วสุมยาเสพติดจนกระทั่งไปถึงขั้นเป็นอาชญากร แต่ตนเองก็ไม่ได้นั่งดูตายนี่จะนำตัวเองไปทำงานสัมพันธ์กับพื้นดินเพื่อรักษารากฐานสัจธรรมเอาไว้ให้มันคงอยู่ได้ ไม่เช่นนั้นแล้วไม่วันใดก็วันหนึ่งอาจตกลงไปอยู่ในกระแสได้ไม่ยาก

“จากประสบการณ์ชีวิตของตัวเองได้ทำให้ฉันเชื่อหลักธรรมชาติอย่างชัดเจน โดยที่รู้ว่าตนไม่ได้อยู่คนเดียวในโลก รวมทั้งทุกสิ่งหาได้เป็นไปเช่นภาพที่พบเห็นทั้งหมด” จึงเชื่อว่าภาพซึ่งตนเห็นย่อมมีเพื่อน ๆ ส่วนหนึ่งมองเห็นได้ และน่าจะมีบางคนสามารถเห็นได้ลึกซึ้งกว่าฉันด้วย แต่ผู้ที่เห็นจริงแล้วย่อมเข้าใจถึงจึงมองด้วยความรู้สึกเมตตามากกว่ามุ่งจับผิด จากอีกมุมหนึ่งฉันมักใช้เวลาว่างนั่งเขียนบทความซึ่งแทรกไว้ด้วยแง่คิด ที่มุ่งสู่สัจธรรมเป็นเป้าหมาย โดยจับจากเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในชีวิตประจำวัน ดังเช่นที่ผู้ใหญ่บางคนเคยกล่าวชี้แนะลูกหลานว่า “จงเริ่มต้นจากสิ่งซึ่งอยู่ใกล้ตัวตัวเองไปก่อน” ซึ่งจริง ๆ แล้วก็คือการฝึกฝนตัวเองให้พร้อมอยู่เสมออย่างไม่

หลังจากปัญหาเศรษฐกิจตึงเครียดมากขึ้น ซึ่งแน่นอนที่สุด “ชีวิตคนซึ่งอยู่ในกรุงย่อมได้รับผลกระทบรุนแรงมากกว่า” วันหนึ่งมีคนถามฉันว่า “ขณะนี้ปัญหาเศรษฐกิจรัดตัวมากขึ้นจนแทบจะไปไม่รอด จึงคิดหันมาปลูกผักสวนครัวใช้เองภายในบ้านโดยไม่ต้องไปจับจ่ายใช้เงินที่ไหน จึงขอถามว่าจะปลูกอะไรดี ?” ตนจึงตอบไปว่า “อะไรก็ได้ที่อยู่ใกล้ ๆ ตัวและต้องการใช้ในชีวิตประจำวัน” เช่น โหระพา กระเพรา พริก มะเขือ และผักพื้นบ้าน นอกจากไม่ต้องไปหาซื้อแล้วยังไม่ต้องห่วงสารพิษด้วย ยิ่งปลูกกับมือตัวเองย่อมมีความภูมิใจและเป็นแบบอย่างให้ลูกหลานรักบ้านมากขึ้น

ถัดมาอีกช่วงหนึ่งฉันได้ทราบว่า มีการปลดคนงานซึ่งทำงานอยู่ในโรงงาน รวมทั้งบริษัทห้างร้าน ออกเป็นเรือนพักเรือนหมื่น หากจะว่าสงสารก็สงสาร หากจะว่าดีใจด้วย เพราะลูกหลานเหล่านี้ เติบโตออกจากสิ่งซึ่งเคยเป็นพื้นฐานจริงของชีวิตตัวเองมาแล้วอย่างไม่มีใครจะรั้งไว้อยู่ แทนที่จะฝากรากฐาน

ไว้กับพ่อแม่ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดสายเลือดแท้ ๆ ของตัวเอง กลับนำชีวิตไปฝากไว้กับคนอื่นเสมือน "คนเดินหลงทางโดยที่เชื่อว่า นี่คือนิเวศที่ถูกต้องสำหรับพวกฉัน และหันมามองบรรพบุรุษด้วยความรู้สึกดูถูกอยู่ในใจอีกด้วย"

ใคร่อนุญาตอัญเชิญพระราชนิพนธ์ของในหลวงรัชกาลที่ 6 มาเสนอให้พิจารณา โดยที่คิดว่าน่าจะให้สติได้บ้างไม่มากก็น้อย สำหรับสถานการณ์ในปัจจุบัน

ใครมาเป็นเจ้าเข้าครอง

คงจะต้องบังคับขับไล่

เคี้ยวเชืงเหินคำกรำไป

ตามวิสัยเชิงเช่นผู้เป็นนาย

เขาจะเห็นแก่หน้าค่าชื่อ

จะนับถือพงศ์พันธุ์นั้นอย่าหมาย

ไหนจะต้องเหน้อยยากลำบากกาย

ไหนจะอายุทั่วทั้งโลกา

สังกรรมซึ่งพบได้ในขณะนี้คือ เมื่อภาวะเศรษฐกิจมาถึงจุดซึ่งเขาจะต้องสูญเสียผลประโยชน์ซึ่งสะท้อนความจริงออกมาปรากฏชัดก็คือ "มีข้ออ้างต่าง ๆ นานาที่จะต้องปฏิบัติในลักษณะซึ่งคนแต่ก่อนเรียกกันว่า "ตัดทางปล่อยวัด" มีเสียงสะท้อนออกมาทำให้ทราบได้ว่า "หลายคนมุ่งกลับบ้านไปเริ่มต้นทำเกษตรใหม่"

ภาพรวมทั้งหมดมันสอนให้ฉันมีโอกาสเรียนรู้และเชื่อมั่นในสังกรรมชัดเจนยิ่งขึ้นกว่าเก่า และคิดรำพึงอยู่ในใจว่า "กลับบ้านเราเถอะลูกรัก พ่อและแม่รวมทั้งญาติพี่น้องตั้งตารอเจ้ามานานแล้วด้วยความเชื่อมั่นในสังกรรม ทำให้หวังว่าสักวันหนึ่งไม่ว่าเร็วหรือช้า เจ้าจะต้องหวนกลับมาสู่บรรยากาศอันอบอุ่นของแผ่นดินผืนนี้ด้วยความรู้สึกที่ว่า มันคือสมบัติของเจ้าเองอย่างแน่นอน และคงจะได้รับบทเรียนอันล้ำลึกด้วยคุณค่ากลับมาด้วย

ธรรมจักรเป็นครูชีวิตที่สอนสังกรรมอย่างสำคัญ

ลูกหลานที่รักทุกคน ถ้าเจ้ายังคงรำลึกได้ถึงคุณค่าของแผ่นดินซึ่งเป็นมาตาปิตุภูมิของตนเอง และได้ยื่นเสียงสือที่ส่งผ่านกระแสนิยมชาติของจิตวิญญาณน่าจะรู้ได้ว่า "แต่ละคนล้วนทำหน้าที่เป็นพื้นฐานพลังทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมกันทั้งสิ้น ยิ่งชีวิตซึ่งอยู่ในระดับพื้นดินรวมทั้งที่เกิดตามมาภายหลังน่าจะได้รับความสำคัญมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นด้านซึ่งทำหน้าที่รองรับชีวิตของทุกคนตั้งแต่ระดับบนลงมา รวมทั้งเป็นอนาคตด้วย

หากมองเห็นประเด็นนี้ได้ถึงความจริงย่อมรู้เองว่า การที่เจ้าแต่ละคนให้ความสนใจรักษาความเป็นตัวเองไว้อย่างมั่นคง ร่วมกับผู้ใหญ่ซึ่งมีความเป็นผู้ใหญ่โดยให้ออกาสลูกหลานรวมทั้งผู้ซึ่งชีวิตอยู่ในระดับรองลงมาถึงระดับล่าง มีโอกาสเรียนรู้อย่างอิสระจากการปฏิบัติงานโดยไม่ถูกละเลยโอกาสใช้อำนาจบังคับหรือนำเอาวัตถุมาหล่อหลอมถึงที่บ้านจนไม่อาจควบคุมสติได้ เจ้าคงไม่ต้องวิ่งออกไปเที่ยวได้หาสิ่งซึ่งมีรากฐานอยู่นอกตัวนอกใจ และขังเลยไปถึงต่างถิ่น แถมยังลากจูงกันไปมากขึ้น เพราะใจ

ตกเป็นเหยื่อ จนกระทั่งนำตัวเองเข้าไปอยู่ท่ามกลางกลุ่มคนที่ขาดความจริงใจโดยไม่รู้สึกตัว

ตั้งนั้น จากผลดังกล่าวจึงทำให้เศรษฐกิจจำต้องทรุดหนักยิ่งขึ้น เนื่องจากพื้นฐานซึ่งเป็นของเราทุกคนเกิดช่องว่างกว้างขึ้นเรื่อย ๆ โดยเหตุที่คนในสวนนี้หนีหายไประบใช้ผลประโยชน์ของคนอื่น ในที่สุดโครงสร้างที่แท้จริงย่อมมาถึงจุดซึ่งทนอยู่ยากยิ่งขึ้น ดังนั้นพอมืออิทธิพลภายนอกซึ่งขาดความจริงใจเข้ามกระทบย่อมทำให้ทุกสิ่งซึ่งเคยสานถึงกันจำต้องพังลงที่สุดในที่สุด ทำให้คนระดับรองลงมาจนถึงระดับล่างจำต้องบาดเจ็บล้มตายเป็นธรรมดา

“บรรดาเพื่อน ๆ และลูกหลานฉันทุกคนซึ่งพอจะรู้สึกได้แล้ว” เธอคงจะจดจำเข้าไปในส่วนลึกของหัวใจและถือเป็นบทเรียนครั้งสำคัญอีกช่วงหนึ่ง โดยสังขรณ์ คนในระดับล่าง ๆ รวมทั้งผู้ซึ่งมุ่งมั่นทำงานโดยไม่ใช้โอกาสแสวงประโยชน์ส่วนตนย่อมรู้สึกตัวได้ก่อนเป็นธรรมดา

แม้ส่วนที่อยู่สูงขึ้นไปอีกทั้งมีโอกาสเหนือคนอื่นจะไม่แสดงให้เห็นว่าตนรู้สึกได้ถึงความจริง จึงยังคงมีแนวคิดในการแก้ไขปัญหามุ่งไปยังเงินและวัตถุโดยถือคนต่างสายเลือดเป็นเป้าหมายต่อไปอีกอย่างหยุดได้ยาก ทำให้ฉันคิดว่าเธอโชคดีมากที่ไม่จมลงไปมากกว่านี้ อีกทั้งยังหวนกลับมาสู่อ้อมอกของมาตาปิตุภูมิของแต่ละคน

ฉันไม่ขอกล่าวว่า ผืนแผ่นดินซึ่งเปรียบเสมือนพ่อแม่ที่แท้จริงของเธอทั้งหลายพูดไม่ได้ แต่กลับคิดว่า “กำลังพูดภาษาซึ่งสื่อถึงรากฐานจิตใจโดยไม่ต้องใช้ปาก” และคงรู้สึกอบอุ่นโดยที่ลูกหลานเริ่มหวนกลับมาพร้อมด้วยบทเรียนซึ่งหาได้ยาก แม้เธออาจต้องมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่หลายคนกล่าวว่า “เริ่มจากศูนย์” แต่สิ่งสำคัญกว่าน่าจะได้แก่ “ความหวังที่ชัดเจนของชีวิต” แม้จะต้องจับจอบจับเสียมฟันดินจากมือเปล่า ฉันเคยได้ยินคนแต่ก่อนพูดเป็นสังขรณ์ฝากไว้ว่า “การพรวนดินคือปุ๋ยของคนจน” ซึ่งจริง ๆ แล้วคงไม่เพียงคนจนเท่านั้น ถ้าเข้าใจได้ลึกซึ้ง

พ่อแม่ของเธอก็คงจะได้ฟังพาท้าย โดยที่หวังได้ว่า ลูกหลานซึ่งได้รับบทเรียนมาแล้วคงจะช่วยกุ่มชูชีวิต ซึ่งในอดีตความมีชีวิตชีวาและความชุ่มฉ่ำภายในเนื้อหาได้ถูกทำลายไปเพราะสารเคมีซึ่งชนต่างถิ่นนำเข้ามาดมเม่า อีกทั้งยังปล้นเอาทรัพย์สินอันมีค่าซึ่งเก็บสะสมมาเป็นเวลานาน ผ่านผลผลิตอันเกิดจากน้ำหนักน้ำแรงของเธอทั้งหลาย โดยใช้คนถิ่นเดียวกันซึ่งอยู่ระดับบน ๆ เป็นเครื่องมือ

แม้คันดำนบนจะยังคงเป็นไปตามกระแสน้ำที่มีข้ออ้างต่าง ๆ นานาประการ หากเข้าใจได้คงถือเป็นธรรมชาติจึงไม่ถือสาและไม่ควรนำมาติดใจอะไรให้มักเกินเหตุและผล ส่วนตัวเธอเองซิ ประสบการณ์ครั้งนี้ น่าจะสอนให้รู้ว่า “การพึ่งพาตนเองอยู่บนรากฐานของการรู้เหตุรู้ผล และลงมือปฏิบัติจากตัวเองซึ่งธรรมชาติได้มอบมาให้แล้วอย่างดีที่สุด” คือหลักธรรมซึ่งฉันเชื่อมั่นว่าสามารถแก้ปัญหาได้ทุกเรื่อง โดยที่เชื่อว่า “ไม่มีใครฟันหลักธรรมไปได้แม้แต่คนเดียว” จึงขอให้เธอทั้งหลายซึ่งได้รับบทเรียนแล้วและรู้ความจริงแล้ว จงใช้โอกาสนี้อาจมีเหตุผลด้วยเถิด “แล้วจะรู้ถึงคุณค่าของวิกฤตการณ์เศรษฐกิจเหนือความเลวร้าย”

